

סו דין ספק אם קרא קריאת שמע וכו' ב' סעיפים:

א ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא צריך לחזור ולקרות מפני שקריאת שמע הוא מן התורה וספק של תורה הוא להחמיר.

ואף להאומרים שפסוק ראשון או פרשה ראשונה בלבד היא מן התורה והשאר תקנת חכמים צריך לחזור ולקרות כל הג' פרשיות שכך היתה התקנה שכל זמן שקרא קריאת שמע של תורה וקרא כל הג' פרשיות ומטעם זה צריך גם כן לחזור ולברך הברכות שלפניה ולאחריה אם נסתפק לו אם אמרם" אף על פי שהברכות מודברי סופרים לפי שכך היתה התקנה שכל זמן שקורין קריאת שמע של תורה אפילו מפני הספק בלבד קורין אותה בברכותיה אבל אם יודע שקראה אלא שמוספק אם בירך לפניה ולאחריה לא יחזור ויברך שספק ברכות להקל".

ואם מוספק גם בפרשת ציצית אם קראה בקריאת שמע אם לאו צריך לחזור ולקרותה" עס ברכת אמת וציצית שלאחריה שהיא ג"כ בספק אם אמרה והוא ספק של תורה והוא הדין לאמת ואמונה של ערבית שמצות עשה מן התורה לזכור מצרים בכל יום ביום ובלילה" שנאמר" למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך וימי חיך הימים כל ימי חיך להביא" הלילות וכיון שהוא מחויב להזכיר יציאת מצרים מפני הספק צריך להזכירה בברכה ובנוסף שתקנו לה חכמים שהיא ברכת אמת וציצית" (א) (ויש לו לחזור גם פרשת ציצית שהיא ואמת וציצית הן דבר אחד ומצוה אחת)¹⁰.

ואם אמר איזה פסוק של יציאת מצרים או איזה הלכה שנוכר בה יציאת מצרים יצא די חובתו מן התורה ונעשית ברכת אמת וציצית ספק דברי סופרים ולהקל" (ב) ויש מי שאומר" שמכל שכן אם אמר שירת הים שיצא מן התורה:

קונטרס אחרון

לחתימת אהבת און לחוש לפ"ד הרשב"א¹⁰⁷ בשם הגאונים, וגם הרוקח ס"ל הכי, ומש"ה לא הפקיד אלא על בין ה' לאמת:

(א) ויש לו לחזור בו וצ"ע דמאי שנא כשאומר(ע) עכשיו מכשאמרה החילה דנעשית אמת וציצית מדברי סופרים:

(ב) ויש מי שאומר שמכ"ש בו וצ"ע דהא כתיב" את יום צאתך ואף ש"ל קשה לסמוך ע"ז במ"ע דאורייתא:

ח שאלות דרב אחאי הובא ברא"ש ברכות פ"ג ס"ג מ' ואור וז"ל ס"ג צד. וראה לקמן ס"ג קמו ס"ב וש"ג.
ט חדשי הרשב"א ברכות שם. ב"ח. מ"א. שם. ט"ז שם.
י שחזאל ברכות שם (ע"ש בגמורת הש"ס).
יא משנה ברכות יב, ב כדאביי. דמב"ש ה"ל ק"ש פ"א ה"ג מנחמא שם יד ע"ב והא בעי לאדוריכו כו'. וראה גם לקמן ס"ע ס"א וס"ח.
יב דברים מז, ג.
יג כ"ה גירסת רבינו במשנה ובנוסף ההגדה. ראה קובץ אור ישראל יט ע"ג.
יד ע"ל חסם מדרות ברכות פ"ג ס"ק מ. מ' אל" רבה ס"ק ב. וע"י חקרי הלכות ח"ו כב, ב. הע"ב (ירח"ו), ח, פב.
טו מ"א וע"י קונטרס אחרון.
טז מ"א מנחמא ברכות ד, ב.
יז מ"א וע"י קונטרס אחרון.
יח דברים מז, ג.

קסג ברכות יב, א ה"ה ושמוע מנה. ש"ת ח"א ס"ה נו וס' ש"פ.

סימן סז

א ה' אעזר ברכות כא, א. טור וש"ע ס"א.
ב רש"י שם ה"ה תורה וראה לעיל רפ"ז נח וש"ג.
ג כרעול ס"ה נח סעף א וש"ג.
ד ש"ת הרשב"א ח"א ס"ה שם. מ"א ס"ק א. וראה לקמן ס"ב וע"י חקרי הלכות ח"א מ. א. ח"ש טר, א.
ה רמב"ם הלכות ק"ש פ"ב ה"ג. וע"י ש"ת צמח צדק ח"א"ח ס"ה ג אות ה. וראה גם לקמן ס"ה קפה ס"ה. ועד"ז גם לקמן ס"ה קפה ס"ב (לקמן ברה"מ). וראה מ"מ וצינינם. וע"י הע"ב (ירח"ו), ח, פג.
ז רמב"ם הלכות ברכות פ"ח ה"ב. טור וש"ע ס"ה רש ס"ג.
ז רמב"ם הלכות ק"ש שם. טור וש"ע.

ב ואם ידוע לו שקרא פסוק ראשון או אפילו פרשה ראשונה ומסופק בשניה צריך לחזור ולקרותה לדברי הכל אף להאומרים שהיא מדברי סופרים לפי שמתחלה כך תקנוה שתיחה בקריאת שמע של תורה לענין שיהווה לקרותה על הספק כמו קריאת שמע של תורה¹⁰¹:

סח שלא להפסיק בפיוטין ובו ב' סעיפים:

א מה שנהגוין במקומות הרבה לומר פיוטים בברכות קריאת שמע יש אומרים שכל מי שאפשר לו לבטל המנהג שלא על ידי המחלוקת יבטל¹⁰² לפי שהפיוטים שאינן מענין הברכה חשובין הפסק גמור ואפילו אם הם מענין הברכה אין לומר שהוא כמארך הברכה ומוסיף בה שהרי אמרו¹⁰³ מקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך וכל המשנה ממטבע שמטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה¹⁰⁴ ועוד שהיא סיבה להפסיק בדברים בטלים כשהשליח צבור אומר הפיוט¹⁰⁵.

ויש אומרים¹⁰⁶ שאין איסור בדבר שזה שאמרו במקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך לא אמרו אלא¹⁰⁷ בברכות ארוכות שפתיחות בברוך וחזמות בברוך אינו רשאי לקצר שלא לפתח בברוך או שלא לחתום ואם שינה הרי זה משנה ממטבע שמטבעו חכמים בברכות¹⁰⁸ ולא יצא ידי חובתו אבל שאר נוסח הברכה¹⁰⁹ לא נתנו בו חכמים שיעור שיאמר כך וכך מלות לא פחות ולא יותר שאם כן היה להם להקין נוסח כל ברכה במלות מנויות וזה לא מצינו בשום מקום ולא הזכירו אלא הקפדה בהן לכך כגון יציאת מצרים ומלכות וקריעת ים סוף ומכות בכורות באמת ויציב¹¹⁰ ובירת ותורה בברכת הארץ וכוונא בהן אבל שאר הנוסח שלא הזכירו שיש הקפדה בו אינו מעכב כלל אם שינה אותו ואמרו בלשון אחר¹¹¹ או אפילו לא אמרו כלל¹¹² והוא הדין אם הוסיף והאריך בו אפילו התוספות מרובה על העיקר וכמו שהתירו להוסיף בברכת התפלה מעין כל ברכה וברכה וכמו שיתבאר בסיומן ק"ט¹¹³ וכן נהגוין במדינות אלו והמקיל ואינו אומרם לא הפסיד¹¹⁴.

ומכל מקום לא יעסוק בשום דבר ואפילו בדברי תורה אסור להפסיק לעסוק כל זמן שהצבור אומרים פיוטים כ"ש לדבר שום שיחה במילה ומכל מקום מי שלומד על ידי הרהור שרואה בספר ומרהרר אין בזה איסור כלל שהרהור אינו כדבור¹¹⁵ ואינו חשוב הפסק אלא שיש לחוש להמון עם¹¹⁶ שאל יראו מן הלומד בספר ויפסיקו גם כן בדברים אחרים על כן אין לאיים לפרוש עצמו מהצבור במקום שנהגו לאמרם ויאמר אותם עמהם¹¹⁷.

יט ת"א. ועי' תהלים קכ"ב. הקרי הלכות ה"ז כג. ב.

סימן סח

א תשובת דמיה בטור: שו"ע. עיי' ס"א בטור.

ב משנה ברכות י"א. א.

ג ברכות מ. ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. והל' ברכות פ"א ה"ה.

ד טור.

ה הר"ב רבינו יונה ברכות י"א. א"ה בשער מנריך בשם ר"ת. רשב"א ברכות שם ד"ה אחת ארכה. וראה גם

שו"ת רשב"א ח"א סי' תפס. רמ"א.

ו בברכת הפירות והמצות שהן ממטבע קצר (ראה לעיל סי' מ"ח. וראו רשאי לחתום בהן בברוך. וכן זה

שאמרו מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לא אמרו

אלא כ"ל.

ז רמב"ם שם, לפי פ"י הבקע משנה הל' ברכות שם. והבא במ"א סי' סד ס"ק ג. וראה גם לעיל סי' נג ס"א וש"ס.

ח רשב"א שם.

ט כרלעיל סי' סו ס"ב.

י כרלעיל סי' קפו ס"ד.

יא כסף משנה ותי"א ט"ס.

יב רשב"א שם.

יג סעף א.

יד ת"א. וראה לקמן שם במען המעף ובהערה שכש"ל.

ובפרטור אין פיוטים במערכת.

טו כרלעיל סי' סב ס"ג וש"ס.

טז דרכי משה דלא כפרי חזו"נ.

יז מהר"ד הלכות תפלה ורמ"א שם.